

YOSHLAR XULQ-ATVORIGA VA RUHIYATIGA IJTIMOIIY TARMOQLARNING SALBIY TA'SIRI

Mirzaakbarova Mohida Sobirovna

Namangan viloyati Chortoq tumani 31-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqola bugungi kunda keng ommalashib borayotgan, yoshlar o'rtasida keng tarqalib o'z ta'sirini ko'rsatayotgan global muammolardan biri ijtimoiy tarmoq, yoshlar o'rtasida keng tarqalishi va uning oqibatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: internet, onlayn, kompyuter o'yinlar, vertul olam, veb sayt ,ijtimoiy tarmoq, salbiy muammolar.

Inson doimo hayot davomida o'qish va izlanish bilan band bo'ladi. "Ijtimoiytarmoq" tushunchasi 1954 yilda paydo bo'lganini va albatta, Internetga hech qandayaloqasi yo'qligini hamma ham bilmaydi va ular bu hodisani o'tgan asrning 30-yillarida o'rganishni boshladilar. Kontseptsyani sotsiolog Jeyms Barns kiritgan: “ijtimoiy tarmoq” – bu ijtimoiy ob'ektlar va ular o'rtasidagi aloqalar bo'lgan tugunlar guruhidan iborat ijtimoiy tuzilma. Oddiyroq qilib aytganda, bu tanish odamlarning ma'lum bir guruhi bo'lib, bu yerda odamning o'zi markaz, uning do'stlari esa shoxlardir. Tarmoqning barcha a'zolari o'rtasida ikki tomonlama yoki bir tomonlama aloqalar mavjud. Misol uchun, bu ma'lum bir Jek markaz bo'lgan va Bill va Ketrin uning tanishlari bo'lgan talabalar guruhi bo'lishi mumkin. Asta-sekin ilmiy kontsepsiya avval rivojlangan kapitalistik mamlakatlarda, keyin Sharqiy Yevropada mashhurlikka erishdi. Jamiyat rivojlanishi bilan biz axborot asriga keldik, bu davrda biz ko'plabaloqa turlarini yaratdik, bu ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishida sakrashga olib keldi va hozir bu ilmiy tushuncha hamma joyda qo'llaniladi. Bugungi kundagi dolzarb mavzulardan biri bo'lgan va odamlar keng ko'lamda foydalanilayotgan ijtimoiy tarmoq, jamiyatga o'z ta'sirini ko'rsatib kelmoqda. Ko'rishimiz mumkinki XI asr texnologilar zamonida yashar ekanmiz texnologiya hayotimizning bir bo'lagiga aylanib bormoqda. Bundan tashqari texnologiya odamlarga qulay imkoniyatlar

yaratib bermoqda va hayotni ochilmagan javhalarini ochishga yordam bermoqda, shu bilan bir qatorda o'zining salbiy ta'sirlarini ham ko'rsatib kelmoqda. Bugungi zamon shiddati hayotimizni internet yoki ijtimoiy tarmoqlarsiz aslo tasavvur etib bo'lmasligini namoyon etadi. Aksariyat odamlarning faoliyati internet, ijtimoiy tarmoqlar va telegram kanallari orqali dunyoda sodir bo'layotgan kundalik yangiliklardan xabardor bo'lish, ularni bir-biriga uzatish bilan bog'liq. Bugungi kunda tez sur'atlar bilan jamiyat va insonlar hayotigakirib kelayotgan, o'zining ijobiy va salbiy oqibatlarini insoniyat oldida yaqqol namayon qilganliginiko'rishimiz mumkin. Mamlakatimiz va dunyo miqyosida sodir bo'layotgan o'zgarishlar, voqeahodisalar, yangiliklar to'g'risidagi ma'lumotlar barcha ijtimoiy tarmoqlarda aks etib bormoqda. Bu yangiliklardan xabardor bo'lishda esa internet tizimi, mobil telefonlar va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish ancha qulay hisoblanadi. Bundan tashqari, o'zaro ma'lumot almashish yoki biror voqea-hodisaga munosabat bildirish, o'z fikrini bayon etish yoki o'zaro muloqot qilishda ijtimoiy tarmoqlar juda qulay vositadir. Insonlar ijtimoiy tarmoqdan keng tarizda unimli foydalanish va undan o'zi uchun kerakli malumotlarni tezlik bilan topish. Ijtimoiy tarmoqlar insonlar uchun qulaylik yaratibgina qolmasdan ularning harakatchanligi va tashqi muhitga bo'lgan qarashlariga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar orqali inson ongi va dunyoqarashini o'zgartirish maqsadida g'oyaviy, mafkuraviy ta'sir o'tkazish, soxta axborot tarqatish kabi holatlar, ayniqsa, hushyorlikni talab etmoqda. Axborot xurujida inson ongi, millat ruhiyati nishonga olinadi. So'nggi vaqtlarda har narsaning foydasi bo'lishi qatorida zarari ham bo'lishi mumkinligin haqida unchalik bosh qotirmayapmiz. Masalan, internetning foydasi ko'pligiga shubha yo'q. Lekin undan to'g'ri foydalanmaslik oqibatida turli muammolar chiqayotgani, xatto insonni jinoyat ko'chasiga boshlayotgani ham tez-tez quloqqa chalinmoqda. Internet keng muloqotga imkon yaratadi. Biroq unda oxirgi paytlarda salbiy holatlari tez-tez ko'zga tashlanmoqda. Salbiy ob'yektiga aylangan inson, ayniqsa balog'at yoshidagi yoshlar uchun uning oqibatlari o'ta jiddiy va ayanchli bo'lishi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar bizga juda ko'p imkoniyatlarni yaratib bermoqda bular jumlasiga ko'p xolatdagi ishlarni biz onlayn tarzda amalga oshirish imkonini bermoqda. Boshqa mamlakatdagi yaqinlarimiz bilan oson va qulay aloqa qilish

imkoniyatlarini ham o'z ichiga oladi. Eng qulay va foydali tomonlaridan biri bu- biz bugungi kun talabi bo'lgan til o'zganish kurslariga onlayn qatnashish imkoniyatini ham beradi. Misol uchun ijtimoiy tarmoqlarda yangi til o'rganish imkoniyati ham juda qulay hisoblanadi. Biz bu orqali o'zimizga kerak va zarur narsalarni tezlik bilan yuklab olishimiz va oqilona foydalanishimiz mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarda biror mavzudagi axborotni yengillik bilan topish mumkin. Deylik, salomatlik sohasiga qiziqqan kishi ayni shu yo'nalishdagi kanal va guruhlarga a'zo bo'lishi mumkin. Turli sohalarda maslahatlar olish, kerakli bilim va tasavvurlar hosil qilish imkoniga ega. Yana turli xil qiziqarli va miya faoliyati uchun foydali bo'lgan o'yinlarni o'ynab ham vaqtimizni unimli narsalarga sarflashimiz mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarning eng maqtoqli, ahamiyatli jihatlaridan biri – ilm olish, kasb-hunar o'rganishdagi beqiyos yordamidir.

Kundalik turmushda duch kelinadigan turli yumushlarni bajarishni ham internet, xususan ijtimoiy tarmoqlar yordamida oson o'zlashtirish mumkin. Oddiy misol, ayollar bichish-tikish yoki pazandalik sirlarini Youtube tarmog'idagi kanallardan bimalol o'zlashtiraoladi. Har bir narsaning ijoibiy tarafi bo'lganidek salbiy tomonlari ham mavjud. Ijtimoiy tarmoq o'z qamroviga har bir sohani oladi bilim, madaniyat, qurilish, iqtisodiy va ijtimoiy tarmoqlar haqida umumiy ma'lumotlarni topish imkoniga egamiz. Buning aksini oladigan bo'lsak insonni vaqtini samarasiz narsalarga sarflab yuboriladigan va ong ostiga ta'sir qilib bugungi yoshlarni o'z iskanjasiga qamrab ham olishini ko'rishimiz mumkin. Qisqa qilib aytganda no'tigri foydalanish oqibatida ijtimoiytarmoqlar vaqt kushandasiga aylanib qolmoqda. Bugun texnika zamonida har bir yosh avlodining qo'lida telefon, kompyuter ko'rishimiz va ularning barcha ijtimoiy tarmoqlarda faol ekanligini kuzatishimiz mumkin. Shu ijtimoiy tarmoqlarga bog'lanib qolish natijasida bugungi yosh avlodning kelajakka bo'lgan fikrlarining tarqoqligi va dunyo qarashining torligi, jamiyatda yani odamlar orasida yurish, gapirish va tinglash madaniyatining yo'qolishiga olib kelmoqda Internet bizning hayotimizning bir qismiga aylandi. Bugungi kunda ko'plab tarmoq foydalanuvchilari mashhur ijtimoiy tarmoqlarga katta e'tibor berishmoqda. Bunday veb-xizmatlarning ko'plab tarafdorlari bor, ammo ularning ko'p raqiblari ham bor. Ularning har biri ko'plab argumentlarni o'z nuqtai nazarlari foydasiga olib boradi.

Biz, o'spirinlarga nisbatan, bu muammo ayniqsa dolzarbdir. Ammo bu hodisa muammo bo'ladimi, bu asosiy masala. Butun jamiyatga e'tibor berishga arziydimi yoki har kim o'zi uchun qaror qabul qilishi kerakmi: ijtimoiy tarmoqlar ta'siriga beriladimi yoki ularga ahamiyat bermaydimi? Bu masalalarning barchasi har bir insonning dunyoqarashi va salohiyati orqali aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://iiv.uz/news/ijtimoiy-tarmoq-undan-siz-qanday-foydalanasiz>
2. <https://whatsappss.ru/uz/brauzer/kogda-poyavilis-soc-seti-kto-sozdal-socialnyeseti-socialnye.html>
3. <https://hecc.ru/uz/internet/socialnye-seti-za-i-protiv-socialnye-seti-v-nasheizhizni-za-i-protiv.html>
4. <https://iiv.uz/news/ijtimoiy-tarmoq-undan-siz-qanday-foydalanasiz>
5. <https://daryo.uz/2017/07/06/ijtimoiy-tarmoqlarning-6-ta-ilmiy-asoslantirilganxavfli-jihati>